

„Energia Kaszub” – Gniewino

Opowieść o Gniewinie jest opowieścią o ludziach, którzy przestrzenne, kulturowe i historyczne trudności napotkane w zamieszkałym przez siebie obszarze potrafili przekuć w sukces swojej wsi. Dzięki niesamowitej wręcz energii mieszkańców Gniewina, wszelkie przeszkody były wyzwaniem, któremu można i warto było sprostać.

Kontekst przestrzenny trudności rozwoju Gniewina to funkcjonowanie niejako „tuż obok”. Przed II wojną światową było to funkcjonowanie „tuż obok” Polski. Granica przebiegała bowiem przez wschodnią części dzisiejszej gminy Gniewino. Jezioro Żarnowieckie oddzielało Polskę od Niemiec. Jedyną polską osadą dzisiejszej gminy Gniewino była wieś Nadole¹. Funkcjonowanie w trudnych warunkach geopolitycznych zaowocowało tym, że polska, kaszubska ludność utworzyła niesamowicie zintegrowaną wspólnotę. Współcześnie, funkcjonowanie „tuż obok” ma zupełnie inny wymiar. Jest to funkcjonowanie „tuż obok” wybrzeża, w niewielkim, ale jednak oddaleniu od najważniejszego waloru stanowiącego o atrakcyjności turystycznej regionu – Morza Bałtyckiego. Jedyną szansą rozwoju turystyki Gniewina stało się przygotowanie oferty o charakterze uzupełniającym dla wszystkiego, co turyści mogą spotkać, doświadczyć, z czego mogą bezpośrednio skorzystać nad samym Bałtykiem. Skuteczność tych działań przejawia się tym, że Gniewino stało się dzisiaj wsią otwartą na turystę przez cały rok, dla której sezonowość nie jest już problemem.

Kontekst historyczny trudności rozwoju wsi jest częściowo wspólny z kontekstem przestrzennym. Wspomniałem wyżej o wyzwaniu, jakim było funkcjonowanie w obszarze przygranicznym przed II wojną światową. Jednakże, również historia najnowsza przyniosła ludności Gniewina szereg wyzwań, z których największym była chyba decyzja o rezygnacji z budowy Elektrowni Jądrowej Żarnowiec. Decyzja została podjęta na podstawie wyników referendum przeprowadzonego 27 maja 1990 roku w ówczesnym województwie gdańskim. Warto jednak odnotować, że nastawienie ludności Gniewina do inwestycji było zgoła odmienne od prezentowanego przez mieszkańców regionu. Gwałtowne załamanie koncepcji roz-

¹ M. Odyniecki, *Gniewino – dobre miejsce: Historia i współczesność Gminy Gniewino*, Towarzystwo Oświatowe w Gniewinie, Gniewino, 2014.

**Tomasz
Napierała**

Uniwersytet Łódzki

woju wsi w oparciu o energetykę jądrową było kolejną trudnością wartą i możliwą do przezwyciężenia. Lekcją płynącą z wspomnianego wydarzenia była dywersyfikacja koncepcji rozwoju wsi. Wymuszone odejście od niepewnej monokultury gospodarczej przyniosło wybór wielowątkowej ścieżki rozwoju. Wystarczy wymienić turystykę, przemysł przetwórczy, energetykę wodną, czy sport.

Kontekst kulturowy wyzwań rozwoju Gniewina wyznaczony został przez powojenne zmiany w składzie narodowościowym wsi. Efektem tych zmian było wykształcenie wielokulturowej wspólnoty czerpiącej z dziedzictwa kulturowego Kaszubów, ale również potomków ludności niemieckiej, jak i Polaków przesiedlonych z Kresów Wschodnich po zakończeniu działań wojennych. Gniewino jest znakomitym przykładem tego, że wielokulturowość nie musi prowadzić do konfliktu, ale do twórczej różnorodności pozwalającej wejść mieszkańcom wsi w nowoczesność.

Nakreślony obraz wszystkich przezwycięzonych trudności stanowiących paradoksalnie o sukcesie Gniewina jest dowodem nieprawdopodobnej energii tkwiącej w opisywanym miejscu i w mieszkańcach wsi. Świadomość podjętych z powodzeniem wyzwań sprawia, że spacer po Gniewinie nabiera zupełnie innego wymiaru. Choć i bez tej świadomości wizyta w Gniewinie dostarcza niezapomnianych i niespodziewanych (szczególnie przy pierwszych odwiedzinach) wrażeń. Pora zatem wyruszyć na spacer po Gniewinie – pulsującym energią tkwiącą zarówno w ludziach, jak i infrastrukturze, pełnym energii Kaszub.

Fot. 1. Wieża widokowa „Kaszubskie Oko”
(aut. M. Wójcik)

Przyjeżdżając do Gniewina od strony Jeziora Żarnowieckiego bądź od strony Wejherowa uwagę przykuwa wieża widokowa „Kaszubskie Oko” i opaska sztucznego zbiornika Kolkowo, górnego zbiornika Elektrowni Wodnej „Żarnowiec”. Wieża widokowa jest punktem zachęcającym podróżującego do postoju. Jednocześnie, jest rozpoznawalnym symbolem Gniewina, eksponowanym w materiałach promujących wieś i gminę. Rozpoczynając wizytę we wsi warto pozostawić samochód właśnie pod „Kaszubskim Okiem”. Sama wieża, jak i otaczająca ją infrastruktura są symbolem tego, co stanowi o sile Gniewina – energii pozwalającej odważnie wchodzić w nowoczesność, przy jednoczesnym szacunku dla tradycji miejsca. Konstrukcja wieży odznacza się na tle krajobrazu tej części Kaszub. Jest pierwszym sygnałem dla odwiedzającego, że Gniewino jest wsią nietypową, osadą niezwykle nowoczesną, dysponującą infrastrukturą, której pozazdrościć mogą mieszkańcy niejednego miasta. Widok, który

rozciąga się z wieży pozwala na wgląd w trzy krajobrazy: sylwetę wsi Gniewino, leśny krajobraz polodowcowej, urozmaiconej rzeźby Kaszub oraz taflę sztucznego zbiornika Kolkowo.

U podnóża wieży odwiedzających witają stolemy, które towarzyszyć będą każdemu, kto z punktu widokowego uda się w stronę centrum Gniewina. Stolemy to olbrzymy, bohaterowie kaszubskiej mitologii, których olbrzymie figury rozmieszczono w kompleksie „Kaszubskiego Oka” i w ciągu komunikacyjnym prowadzącym od wieży widokowej do centrum wsi. Olbrzy-

mie figury są nie lada atrakcją dla najmłodszych, choć intrygują też starszych. Wykorzystywane są dzisiaj jako jeden z symboli wsi. Są jednocześnie dowodem na umiejętne budowanie współczesnej opowieści o Gniewinie, o Kaszubach z odniesieniem do treści zachowanych wyłącznie w lokalnych podaniach i legendach. Są potwierdzeniem, że mityczni bohaterowie lokalnych opowiadań mogą znakomicie spełnić się w pracy nad budowaniem atrakcyjności turystycznej miejsca.

Fot. 2. Widok z wieży widokowej „Kaszubskie Oko” na sztuczny zbiornik Kolkowo (aut. M. Wójcik)

Wizytę w Gniewinie warto rozpocząć od dotknięcia tego, co tradycyjne, a więc od historycznej tkanki centrum wsi. Główna droga do tej części miejscowości mija teren dawnego Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Upadek dawnego PGR uznaje się za przykład jednej z wspomnianych, historycznych trudności przekutych przez mieszkańców Gniewina w sukces ich wsi. Dzisiaj teren dawnego PGR jest zindustrializowanym

Fot. 3. Figura Stolema przy wjeździe do Gniewina (aut. M. Wójcik)

obszarem, w którym zlokalizowano dwa duże, znakomicie prosperujące zakłady przetwórstwa rybnego. Popegeerowski blokowisko XXX-lecia PRL jest dzisiaj zmodernizowanym, zadbanym, tętniącym życiem osiedlem mieszkaniowym.

W końcu jednak docieramy do historycznego centrum wsi. Co ciekawe, centrum pozostaje niejako z boku. Wszystko to, co nowoczesne, co chętnie jest wykorzystywane przez mieszkańców i odwiedzane przez turystów, nieco przysłania stare Gniewino. Niemniej jednak XIX wieczne Gniewino warto jest odwiedzić. Centralny obszar wsi wyznacza rozwidlenie ulic Pomorskiej i Zwycięstwa. Zlokalizowano tam miejsce pamięci ofiar obozu Stutthof. To jeden z wielu przykładów umiejętnego tworzenia przez mieszkańców Gniewina opowieści o ich wsi, łączącej tradycję i pamięć z budowaniem nowych form i funkcji. Co ważne, opowieść wsi Gniewino jest spójna z narracją przygotowaną dla całej gminy, a nawet szerzej – całych Kaszub. U wejścia do centrum historycznego wsi wznosi się neogotycki kościół pw. Świętego Józefa Rzemieślnika. W świątyni zachowano wiele elementów dawnego wyposażenia z czasów funkcjonowania parafii ewangelickiej. Co ciekawe jednak, elementy te zostały twórczo rozwinięte projektem nowoczesnego wystroju wnętrza autorstwa Jarosława Wójcika, artysty z Sierakowic². To ko-

² *Gniewino – dobre miejsce*, Centrum Kultury, Sportu, Turystyki i Bibliotek. Dostępne online: <http://dobre-miejsce.gniewino.pl/>, Dostęp: 5 czerwca 2016.

Fot. 4. Nowoczesne witraże w kościele p.w. św. Józefa Rzemieślnika autorstwa Jarosława Wójcika (aut. M. Wójcik)

Fot. 5. Kryta pływalnia w Gnieźnie (aut. M. Wójcik)

lejn, znakomity przykład tego, co w Gnieźnie zachwyca najbardziej: umiejętnego wykorzystania elementów tradycji w budowaniu nowoczesności.

Nie należy ukrywać, że najbardziej imponującą częścią Gniezna jest obszar zlokalizowany na południowy wschód od historycznego centrum. To przestrzeń nieprawdopodobnych na wiejską skalę inwestycji w infrastrukturę sportu, rekreacji i kultury, wykorzystywanej chętnie nie tylko przez mieszkańców Gniezna, ale również przez osoby pochodzące z sąsiednich wsi i gmin oraz przez turystów.

Pierwszym obiektem funkcjonującym w ramach instytucjonalnych Centrum Kultury, Sportu, Turystyki i Biblioteki w Gnieźnie jest kryta pływalnia. Zlokalizowana jest na tyłach Samorządowego Zespołu Szkół niezależny, ogólnodostępny. Niesamowitym jest fakt, że w niewielkiej wsi zdecydowano o budowie pełnowymiarowego, 6. torowego basenu sportowego. W kompleksie pływalni dostępna jest również zjeżdżalnia, sauna i jacuzzi. Warto podkreślić, że obiekt ten służy nie tylko młodzieży szkolnej w Gnieźnie. Brak porównywalnej infrastruktury w sąsiednich wsiach i gminach sprawia, że ich mieszkańcy są częstymi gośćmi pływalni.

W sąsiedztwie pływalni wznosi się budynek Hali Widowiskowo-Sportowej przystosowanej do uprawiania różnorodnych dyscyplin halowych: halowej piłki nożnej, koszykówki, siatkówki czy piłki ręcznej. Hala służy profesjonalnym sportowcom, dla których Gniezno jest atrakcyjnym miejscem zgrupowań. Na co dzień jednak obiekt wykorzystywany jest na potrzeby lokalnych, szkolnych i klubowych zajęć sportowych. Energia Gniezna i jego mieszkańców bardzo często przejawia się w różnorodnych, często zorganizowanych formach sportu i rekreacji. Gniezno jest wyjątkowym miejscem działalności klubów i organizacji sportowych: piłkarski Klub Sportowy „Stolem” Gniezno, koszykarskie Towarzystwo Sportowe „Żuraw” Gniezno oraz Uczniowski Klub Sportowy „Gniewuś” realizujący działalność w wielu dyscyplinach sportowych. Wieś jest także wyjątkowym miejscem organizacji zawodów sportowych: biegowych (Bieg Stołemów, Półmaraton Żarnowiecki), piłkarskich (GPK Stołem Cup) i kolarskich (King Oscar MTB Maraton,

Cyklo Gniewino). Imponująca infrastruktura sportowa i rekreacyjna Gniewina jest intensywnie eksploatowana. Mimo swoich ponadprzeciętnych (jak na wiejskie realia) rozmiarów, jest infrastrukturą skrojoną na miarę potrzeb tej energetycznej wsi.

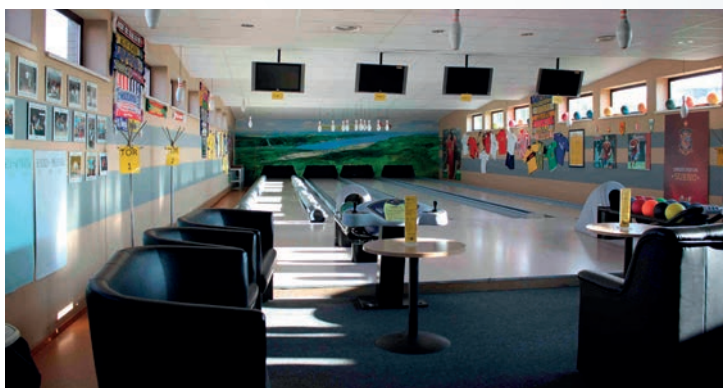
Na południe od opisanych obiektów sportowych zlokalizowane są główne budynki Centrum Kultury, Sportu, Turystyki i Biblioteki. Centrum działa od końca lat 90. XX wieku. Na początku działalności instytucji jej podstawowym celem było prowadzenie Gminnej Biblioteki Publicznej i organizowanie różnorodnych wydarzeń kulturalnych. Współcześnie obiekt jest miejscem animacji kulturalnej mieszkańców wsi. Oprócz biblioteki w kompleksie działa sala widowiskowo-kinowa wykorzystywana głównie na potrzeby prób i przedstawień przez lokalne zespoły teatralne i muzyczne. W centrum funkcjonuje również tor do bowlingu

i punkt gastronomiczny. Energia Gniewina nie jest zatem wyłącznie energią sportu, ale również przejawia się w bogactwie życia kulturalnego. Rozwijane są różne dziedziny kultury: muzyka, literatura, taniec, teatr czy fotografia. Podobnie jak w przypadku sportu, infrastruktura wykorzystywana na potrzeby kultury jest imponująca, znacząco przekracza rozmiary tego, co spotkać można w przeciętnej polskiej wsi. Z drugiej jednak strony, rozmiary owej infrastruktury są absolutnie adekwatne do skali realizowanych działań i do rzeczywistego zapotrzebowania ujawnianego przez mieszkańców Gniewina.

Trudno rzutować własne odczucia na wszystkich odwiedzających Gniewino. Jednakże wydaje się, że największe wrażenie wywiera, szczególnie podczas pierwszej wizyty, Centrum Sportowe. Sukces miejsca był efektem zgłoszenia Gniewina w kwietniu 2007 roku do Ministerstwa Sportu i Turystyki jako kandydata na centrum pobytowe Euro

Fot. 6. Hala widowiskowo-sportowa w Gniewinie (aut. M. Wójcik)

Fot. 7. Tor do bowlingu w kompleksie Centrum Kultury, Sportu, Turystyki i Biblioteki w Gniewinie (aut. M. Wójcik)

Fot. 8. Hotel „Mistral Sport” (aut. M. Wójcik)

2012. Ostatecznie, w powstałym centrum pobytowym podczas Euro 2012 gościła reprezentacja zwycięzcy turnieju – Hiszpanii. W ramach centrum pobytowego zrealizowano dwie duże inwestycje: czterogwiazdkowy Hotel „Mistral Sport” oraz kompleks trawiastych boisk piłkarskich. Warto podkreślić, iż centrum pobytowe w Gniewinie było jedynym ośrodkiem tego typu przygotowanym w Polsce na terenach wiejskich. Dzięki centrum i jego gościom – reprezentacji Hiszpanii, jak również dzięki pozostawionym przez nich pamiątkom, Gniewino zyskało niesamowity wyróżnik. Fakt obecności we wsi najlepszej drużyny Starego Kontynentu jest do dzisiaj znakomicie wykorzystywany na rzecz promocji wsi. Pozostawiona infrastruktura pobytowa i sportowa służy do dzisiaj na potrzeby organizacji zgrupowań profesjonalnych klubów i federacji sportowych. Znow, można by dopytywać o celowość budowania dużego, luksusowego hotelu w niewielkiej wsi. Inwestycji takiej nie można jednak odrywać od szerszego kontekstu. Hotel wpisuje się bowiem w kompleksowość rozwiązań infrastrukturalnych: jego funkcjonowanie ma sens w połączeniu z działalnością boisk, hali sportowej, pływalni. Działalność takiego hotelu wiązać należy przede wszystkim z energią i aspiracjami mieszkańców oraz ich zdolnościami do wykorzystania potencjału, który dostępny jest dzięki zrealizowanym przedsięwzięciom infrastrukturalnym. Wszystkie inwestycje zrealizowane z wiejskiej perspektywy z tak ogromnym rozmachem są inwestycjami absolutnie na miarę aktywności tej społeczności lokalnej.

Kończąc spacer w luksusowej hotelowej restauracji można zastanawiać się, czy aby na pewno był to spacer wiejskiej miejscowości. Nie mam jednak co do tego żadnych wątpliwości. Gniewino korzysta z bogatej infrastruktury sportu, rekreacji i kultury. Czerpiąc z tradycji i historii, nawet jeżeli pozostałości tego co było mają wymiar głównie niematerialny, wieś odważnie buduje swój fascynujący, nowoczesny wizerunek. Gniewino wykorzystując potencjał swojej nowoczesności, przełamuje tym samym negatywny stereotyp wsi jako obszaru zaniedbanego, zacofanego. Dla tych wszystkich, którzy pragną zobaczyć nowoczesną, interesującą, pełną energii wieś, Gniewino będzie idealnym miejscem odwiedzin.